

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT

Mekanizmi Kombëtar për Parandalimin e Torturës,
trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtëruës

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

Tel/Fax: +355 4 2380 300/323
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. Prot.
Nr. Dok. 202101396/2

Tiranë ___/___/2022

Lënda: *Rekomandohet ndryshimi i nenit 3 të ligjit nr. 81/2020 "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgimim dhe të paraburgosurve".*

Drejtuar: z. Ulsi MANJA
Ministër i Drejtësisë

TIRANË

Për dijëni: znj. Klotilda BUSHKA
Kryetare e Komisionit për Çështjet Ligjore, Administratën Publike
dhe të Drejtat e Njeriut.

TIRANË

Të nderuar,

Në datën 22.10.2021, në media është bërë publik lajmi, sipas të cilit dhjetra të dënuar dhe të paraburgosur në IEVP Burrel refuzojnë ushqimin në shenjë proteste për numrin e ulët të takimeve mujore me familjarët, pasi për shkak të situatës së pandemisë u lejohet vetëm një takim në muaj me ta. Gjithashtu, ata kanë kërkuar të zgjerohet rrethi i familjarëve, me të cilët mund të marrin takim.¹

Me marrjen dijëni të këtij lajmi, Avokati i Popullit në përmbushje të misionit të tij kushtetues e ligjor për mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave të ligjshme të individit, nga veprimet dhe mosveprimet e paligjshme e të parregullta të organeve të administratës publike, ngriti grupin e punës, me qëllim verifikimin e situatës në vend, si dhe intervistimin e të burgosurve, në lidhje me pretendimet që ata kanë ngritur.

Në vijim të inspektimit tematik, u morën takime me të burgosurit e sigurisë së zakonshme dhe të burgosurit e sigurisë së lartë. Nga shqetësimet e ngritura ndër të tjera ata theksojnë se, kërkojnë takim me familjarët, si dhe me këdo person, duke përfshirë gjakun e afërt, si nipat, mbesat, xhaxhallarët etj., ashtu siç parashikohej në ligjin e mëparshëm, sipas të cilit mund të takojnë çdo person pa kufizim. Në këtë fokus, ata kërkojnë rishikimin e nenit 3 të Ligjit

¹ <https://politiko.al/e-tjera/dhjetëra-të-dënuar-në-burgun-e-Burrelit-refuzojnë-ushqimin-kërkojnë-me-s-i446164>

nr.81/2020 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve” ose gjetjen e një zgjidhje tjetër për këtë problem.

Si argument për këtë kërkesë ato sollën faktin se disa të burgosur janë në hasmëri dhe për t’ju ruajtur gjakmarrjes nuk mund të sjellin në burg rrethin e ngushtë familjar; disa të burgosur të tjerë rrethin e familjarëve të përcaktuar në ligj e kanë në emigrim jashtë vendit; prindërit mund të jenë në pamundësi fizike për t’i takuar për shkak të moshës dhe sëmundjeve; kanë dëshirë të takojnë xhaxhain, tezen, hallën etj. që mund të vijë nga emigracioni për t’i parë; kanë dëshirë të takojnë dhëndrin e vajzës së sapomartuar; kanë dëshirë për të takuar nipin dhe mbesën për të çliruar ngarkesën psikologjike që shkakton burgun. Sipas tyre ligji i jep rëndësi të veçantë rivendosjes së lidhjeve të të burgosurve me familjen, por nga ana tjetër e kufizon atë.

Duke iu referuar ligjit të mëparshëm nr.8328, datë 16.04.1998 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, i ndryshuar, në nenin 41 të tij parashikohej se “Të paraburgosurit dhe të dënuarit lejohen që të kenë takime dhe korrespondenca me familjarët dhe persona të tjerë”, praktikisht me çdo person, ndërsa ligji që është në fuqi aktualisht, i cituar më lart, e kufizon rrethin e personave me të cilët i burgosuri mund të marrë takim dhe synimi i këtij ndryshimi mund të ketë qenë parandalimi i kontakteve për qëllime të aktivitetit kriminal.

Nga ana e Mekanizmit Kombëtar u administrua udhëzimi nr. 6285/1 datë 14.06.2021 “Mbi procedurën e vizitave të burgosurve me familjarët në kushtet e pandemisë dhe masave parandaluese”, ku parashikohej se vizitat e të burgosurve me familjarët e tyre do të fillojnë në datën 14.06.2021 duke realizuar një takim në muaj për çdo të burgosur madhor (burra dhe gra) deri në një urdhër të dytë². Grupi i Inspektimit administroi fotokopjen e fletës së fundit të regjistrit të kërkesë/ankesave dhe përpiloi procesverbalin e datës 23.10.2021, ku nënshkruan një grup të burgosurish me gjeneralitet dhe nënshkrimet përkatëse në lidhje me takimet me familjarët dhe të afërmit e tyre.

Gjithashtu, në Institucionin e Avokatit të Popullit në datën 01.11.2021 është regjistruar ankesa e dërguar nga një grup prej 47 të burgosurish, të identifikuar me gjeneralitetet dhe nënshkrimet përkatëse, të cilët ndodhen duke kryer dënimin penal me burgim në IEVP Burrel. Në këtë ankesë ata kanë ngritur të njëjtin shqetësim që e kanë ngritur përpara ekspertëve të Institucionit të Avokatit të Popullit, për zgjerimin e rrethit të familjarëve, me të cilin mund të marrin takim, duke ju referuar ligjit të mëparshëm nr.8328, datë 16.04.1998 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, i ndryshuar.

Po ashtu, ata kanë ngritur shqetësimin e tyre lidhur me kufizimin e së drejtës për të komunikuar në telefon me familjarët dhe të afërmit jashtë burgut. Sipas tyre, para disa kohësh Drejtori i Përgjithshëm i Burgjeve ka nxjerrë një urdhër i cili detyron të burgosurit që të deklarojnë një listë me vetëm 10 numra telefoni me të cilët ata do të komunikojnë me të afërmit e tyre. Nëse do të duhet të shtojnë një numër të ri telefoni, duhet të heqin një nga numrat e telefonit që ata kanë dhënë më parë në listë, por kjo procedurë zgjat një muaj. Ndërkohë ata shprehen se nuk janë të shqetësuar nga deklarimi i kodit personal për ta ditur institucioni se me cilin person flasin, por të kenë mundësi për të komunikuar në telefon me më shumë familjarë, të afërm, miq e shokë të tyre duke mos kufizuar numrin e telefonave, pra të personave me të cilët do të komunikojnë. Në vijim ata shprehen se duke qenë se çdo institucion është i detyruar të zbatojë

² Udhëzim nr. 6285/1 datë 14.06.2021 “Mbi procedurën e vizitave të burgosurve me familjarët në kushtet e pandemisë dhe masave parandaluese”.

drejtëpërdrejt Kushtetutën, si ligj themeltar i shtetit, kërkojnë që të kthehen takimet dhe telefonatat siç kanë qenë përpara hyrjes në fuqi të këtyre ndryshimeve të ligjit.

Gjatë vitit 2021, të njëjtin shqetësim e kanë ngritur dhe të burgosurit e I EVP-së Peqin, Reç etj., ku një numër i konsiderueshëm të dënuarësh në mënyrë të vazhdueshme kërkojnë ndryshimin ose rishikimin e nenit 3 të “ligjit 81/2020 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, ku përcaktohet se “Anëtarët e familjes” e të paraburgosurit dhe të dënuarit janë bashkëshorti/bashkëshortja, prindërit, fëmijët, gjyshërit, vëllezërit dhe motrat, si dhe bashkëjetuesi/bashkëjetuesja, bashkëjetesa e të cilëve ka një karakter të qëndrueshëm dhe të provuar. Ata kërkojnë që takimi me familjarët të jetë në një rreth me të gjërë, duke përfshirë gjakun më të afërt, si nipat, mbesat, xhaxhallarët, miqtë etj.

Në intervistën me grupin e inspektimit të burgosurit u shprehën se kanë bërë disa herë kërkesa edhe pranë institucioneve përgjegjëse si Ministria e Drejtësisë dhe Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve në lidhje me realizimin e kërkesave të tyre, përkatësisht për ndryshimin e nenit 3, të ligjit nr. 81/2020, i cili parashikon një rreth të ngushtë familjarësh të cilët lejohen në takime me të burgosurit duke sjellë për pasojë një përkeqësim të gjendjes së tyre psikologjike.

Pas hetimit administrativ të ankesës të një grupi të burgosurish në I EVP Burrel, shqyrtimit të dokumentacionit të administruar lidhur me këtë rast, si dhe në vlerësim të ligjit nr. 81/2020 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, dhe në raport standardet e disa instrumentave ndërkombëtare, konstatojmë se:

Të burgosurve duhet tu lejohet të kenë takime dhe korrespondencë me të afërm dhe persona të tjerë, komunikim me çdo person në botën e jashtme, në kuadër të përmirësimit të kushteve për trajtimin e personave të dënuar me burgim dhe për të garantuar respektimin e të drejtave dhe lirive të tyre themelore.

Ligji mbi të drejtat dhe trajtimin e të burgosurve vendos rregulla të reja mbi respektimin e të drejtave dhe trajtimin e të burgosurve³, duke mos përcaktuar si qëllim parësor komunikimin e tyre me botën e jashtme, por përforcimin e sigurisë nëpër burgje, përmes kufizimeve në takimet me familjarët në një rreth të ngushtë të tyre. Nga ana tjetër, ligji nuk parashikon një trajtim që synon rehabilitimin social për riintegrimin e të dënuarve në jetën familjare, sociale dhe ekonomike përmes programeve të rehabilitimit social, që synojnë modifikimin e sjelljeve kriminale dhe vënien e institucioneve ligjzbatuese në lëvizje për komunikimet e papërshtatshme që mund të ketë një i burgosur me botën e jashtme.

Për sa më lart, duke ju referuar standardeve ndërkombëtare dhe praktikave të shteteve të ndryshme si Italia⁴, Serbia⁵, Kosova⁶, Maqedonia e Veriut⁷ etj. vërejmë se parashikimet e tyre

³ Neni 3/1 i ligjit Nr. 81/2020 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, përcakton se: “Anëtarët e familjes”, së të burgosurit dhe të dënuarit janë bashkëshorti/bashkëshortja, prindërit, fëmijët, gjyshërit, vëllezërit dhe motrat, si dhe bashkëjetuesi/bashkëjetuesja etë cilëve ka në karakter të qëndrueshëm dhe të provuar”. Neni 49/1 parashikon se: “I burgosuri ka të drejtën e vizitës të paktën katër herë në muaj me anëtarët e familjes me kohëzgjatje të paktën 1 (një) orë”.

⁴ Konsulto: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2018/11/26/legge-sull-ordinamento-penitenziario>.

⁵ Konsulto: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Mercenaries/EG/Laë/Serbia/CriminalCode.pdf&https://www.yjhr.rs/ep-content/uploads/2016/06/Prava-lica-li%C5%A1enih-slobode-ENG.pdf>.

⁶ Ligji nr. 04/L-149 “Për Ekzekutimit e Sanksioneve Penale Kuvend i Republikës së Kosovës, përkatësisht neni 62

⁷ Konsulto: <https://www.refworld.org/pdfid/46963af60.pdf>.

ligjore për takimin e të burgosurve me botën e jashtme përfshijnë një rreth më të gjerë, si familjen e ngushtë duke përfshirë dhe të afërmit dhe/ose miqtë.

Pra rezulton se këto takime, si dhe korrespondenca përfshijnë edhe të tretë, duke e zgjeruar rrethin me persona si nipër e mbesa, miq të vjetër të cilët edhe mund të vijnë fizikisht të takojnë të burgosurit. Ky parashikim ndihmon në gjendjen e tyre psikologjike dhe emocionale, duke mos harruar se në Shqipëri të afërmit ose nuk ndodhen në territorin e Shqipërisë ose e kanë të vështirë kontaktin me të burgosurit për shkak të distancës, duke sjellë shpesh herë një pamundësi të përgjithshme në realizimin e këtyre takimeve.

Pranimi i kërkesave të burgosurve dhe të paraburgosurve shihet i lidhur edhe me një nga të drejtat themelore siç është e drejta për jetë familjare. Në këtë kuadër realizimi i takimeve dhe vizitave me familjarë dhe të afërm të tyre, duhet të konsiderohen si një e drejtë e garantuar nga ligji dhe asnjëherë si një privilegj që mund të hiqet si masë disiplinore.

Sipas përcaktimeve të APT (Association for the Prevention of the Torture)⁸ termi "partner" duhet të përfshijë burrin ose gruan, si dhe partnerin de facto qoftë ky edhe i të njëjtit seks. Gjithashtu termi "familje" duhet të interpretohet në mënyrë të zgjeruar. Familja duhet të përfshijë edhe persona të tjerë të rëndësishëm në jetën e një të paraburgosuri, si gjyshërit, ose një mik të vjetër dhe të ngushtë. Grupe të veçanta të pakicës ose indigjene mund të kenë një koncept kulturor specifik të familjes që mund të ketë një vlerë më të madhe për një individ në krahasim me kulturën kryesore ose mbizotëruese. Për shembull, në disa komunitete indigjene, familja është thelbësore për jetën e komunitetit dhe burgimi mund të ketë një ndikim akut si tek të paraburgosurit ashtu edhe te komuniteti. Autoritetet e paraburgimit mund të jenë të ndjeshme ndaj këtyre çështjeve, ku në disa raste mund ti lejojnë të dënuarit dhe të paraburgosurit të largohen për të marrë pjesë në funeralet e anëtarëve të familjes së gjerë.

Ndërsa në rastet kur një i dënuar dhe i paraburgosur nuk ka familje ose nuk dëshiron të mbajë kontakte, mund të jetë e përshtatshme që autoritetet të lehtësojnë kontaktin me vizitorët vullnetarë në mënyrë që të ruajnë lidhjen e të paraburgosurit me botën e jashtme.

Në Republikën e Shqipërisë, kufizime të të drejtave dhe lirive të parashikuara në Kushtetutë mund të vendosen vetëm me ligj, për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve. Kufizimi duhet të jetë në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar atë. Këto kufizime nuk mund të cenojnë thelbin e lirive dhe të të drejtave dhe në asnjë rast nuk mund të tejkalojnë kufizimet e parashikuara në Konventën Europiane për të Drejtat e Njeriut.⁹

Në gjykimin tonë kufizimi i këtyre të drejtave nuk rezulton të jetë proporcional me shkakun për të cilën ato janë vënë. Këto kufizime mund të konsiderohen rast pas rasti proporcionale për disa të burgosur posaçërisht të rrezikshëm, por jo për tërë popullatën e burgjeve, këto masa kufizojnë shumë kontaktet me botën e jashtme që konsiderohen thelbësore për integrimin e tyre në shoqëri, si pjesë e funksionit rehabilitues të sistemit penitenciarë.

Duam të sjellim në vëmendjen tuaj se, Avokati i Popullit me shkresën 07/1 datë 07.02.2022 i ka përcjellë Ministrisë së Drejtësisë komentet mbi draft Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve, ku

⁸ <https://www.apt.ch/en/knowledge-hub/detention-focus-database/contacts-outside-world/family-visits>

⁹ Pika 1 dhe 2, të nenit 17, të Kushtetutës e Republikës së Shqipërisë.

ndër të tjera ka sugjeruar ndryshime në nenet 65 dhe 70 të kësaj rregulloreje, që kanë të bëjnë konkretisht me takimet me anëtarët e familjes apo persona të ndryshëm nga anëtarët e familjes.

Në vijim bazuar në ligjin nr. nr.8454, datë 4.2.1999, “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar dhe konkretisht në nenin 24, germa “b”, “E drejta e Avokatit të Popullit për rekomandime legislative” e ku parashikohet se: “Kur Avokati i Popullit vëren se është vetë përmbajtja e ligjit ose e akteve të tjera normative dhe jo zbatimi i tyre, shkaku që krijon premisa për shkelje të të drejtave të njeriut, të njohura nga Kushtetuta ose ligjet e tjera, ka të drejtë: b): t’u propozojë organeve të administratës ndryshimin ose përmirësimin e akteve nënligjore; mosshqyrtimi i propozimit brenda 30 ditëve sjell si pasojë pezullimin e fuqisë së akteve nënligjore që shkaktojnë shkelje të të drejtave dhe lirive.”

REKOMANDOJMË:

1. Marrjen e masave të nevojshme për rishikimin e nenit 3 “Përkufizime”, të ligjit nr. 81/2020, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, përkatësisht në pikën 1 të tij ku përkufizohen “Anëtarët e familjes”, në funksion të zgjerimit të këtij rrethi.
2. Marrjen e masave të nevojshme për garantimin e të drejtës të të burgosurve për të kryer biseda telefonike me anëtarët e familjes, të afërmit dhe në raste të veçanta me të tretët, sipas akteve ligjore në fuqi.

Për qëndrimin dhe masat që do të merrni në zbatim të këtij rekomandimi, kërkojmë të vihemi në dijeni, brenda afatit 30 ditor, sipas nenit 22 të Ligjit Nr. 8454 dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj.

AVOKATI I POPULLIT

Erinda BALLANCA